

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
1 Maiu st. v.
13 Maiu st. n.

Esse in fie-care dămăneca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 18.

ANUL XIX.
1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Érna vine.*

Inc dela munte Érna la câmpie,
Scuturând din pôle-i țile de urgie.

Vie!

Lângă foc eu fac

Visuri după plac

Și cu al meu óspe, dulcea primăveră,
Ridem de furtuna care urlă-afară.

Es in calea Érnii, ca la o mirésă,
Crivețul, florii, corbii, păcla désă;

Ésă!

Eu cu gândul plec

Și ferice trec

Prin poene 'n flóre, prin păduri umbróse,
Unde mii de glasuri cântă-armonióse.

Bate la feréstră Érna degerată,
Fruntea ei de țurțuri este încărcată.

Bată!

Eu i țic; drum bun,

Și in sobă pun

Trei bucăți de frasin care ard cu pară,
Povestind de lumea vechie, legendară.

Sbóră pe 'ntunerice umbre 'ngrozítóre,
Cârd de lupi in gónă, stol intins de cióre.

Sbóre!

Eu la foc privesc

Și me 'nveselesc

Căci din depărtare vęd sosind in țeră
Paseri pribegite, óspeți blândi de veră.

Ninge! Vënt de mórte suflă sę atingă
Flacăra vieții și din sbor s'o stingă.

Ningă!

Eu vęd resărind,

Eu vęd in florind

Érba pe câmpie, rozele la sóre
Și sperarea 'n inimi june, simțítóre.

Jócă hora tristă lupii din restóce,
Vulpele codane, urșii cu cójce.

Jóce!

Eu vęd prin schintei

Vęd cu ochii mei

Góle sălămandre prinse 'n horă vie,
Ce la glas de grieri saltă 'n veselie.

Sună 'ntreg vezduhul de răcniri nebune,
Érna chiamă iadul ca s'o incunune.

Sune!

Lampa eu mî-o sting,

Gândurile-mi string

Și pe-o pernă móle cad in adormire,
Ca sę sbor in lumea cea de nălcuire.

(Mircești 1882.)

V. Alecsandri.

Florile dragostei.

— Novelă. —

(Incheiere.)

— Femei nebune, nu turnați pe foc unsóre! —
dicea adese, și ieră le mai lăsă in dușii lor.

Dar in urmă când a vędut că e mai mult decât
atâta... a inceput el.

Scurt și bine.

— Firucă, draga tatii, ian vino tu și șeđi ici lângă
mine sę-ți spună ție tata ceva.

Firuca șeđu lângă el. Fața-i ardea ca flacăra.

— Scii tu, puilul tatii, că pânea asta bună ce ni
o-a dat Dđeu, se căștigă cu trudă și cu sudóre?

— Sciu, tată!

— In lume lucră douę puteri: puterea lui Dđeu,
și puterea diavolului. Puterea lui Dđeu sporesce, pute-
rea diavolului resipesce. Omul care muncesce, e in
munca lui Dđeu; cel ce resipesce e đileriu in brazda
diavolului.

Firuca tăcea. Mintea ei nu scămbă până pe
acolo.

— Vędut-ai tu Firucă, că până ce altul muncesce
'n câmp și sporesce — Todica al teu bé și resipesce?
Scii tu cui lucrăză, cui agonisesce el când prédă?

— Tată dragă! Todica a fost un copil fără pă-
rinți, fără povățuire. L'a luat vëntul și l'a purtat cum
a vrut; dar are inimă bună și dragoste mare. Io i voiu
fi scumpă, inima i o voiu moia și cu dragostea i voiu
lumină, și el va vini după mine unde l'oiu duce.

Pe bętrán il suprinse cuvintele fetei.

— Hm! Auđit-ai tu Firucă povestea ceea: că
dice că lumea asta e un munte de sticlă, un munte cu
o spinare ascuțită. Calea la bine merge pe coline, ca-

* Din „Almanachul Societății academice social-literare
„România Jună“ din Viena.

lea la rău merge pe sub pólă. Muntele e lunecuş ca ghiata, și cel ce merge pe culme lunecă ușor, și decât lunecă odată nu se opresce până 'n pólă. Apoi cine ajunge odată in pólă, pe calea cea rea, om se fie se se mai urce pe muntele cel de sticlă. Veți, draga tatii, a lunecă dela bine la rău, e foarte ușor; dar dela rău la bine, e foarte greu.

— Eu voiu sta sus, tată; dragostea mea i va lumina, glasul meu il va chemă, și el se va redică la mine.

— Bine, draga tatii, Dđeu i deie urechi, se te audă, ochi se te vedă și inimă se te pricépă! Eu me 'nvoiesc, dar vina mea se nu fie.

Firuca l'a sărutat cu lacrimi. Dar cuvintele bătrânului se apăsau pe inima ei ca o pėtră de mără.

Și eși afară pe prag.

Prin sat se auđi o doină cât ți se rumpea inima 'n două. Todica cântă colo 'pe cărare mergend cătră casă.

Firuca i eși nainte.

El o imbrătoșă cu dragoste; dar ea stătea gândită.

— Mėi Todică, — începū ea. Vreu sė-ți spun ceva. Cugetă tu, că stăm amėndoi aci, și Dđeu stă lângă noi, și ascultă ce vorbim.

— E bine Firucă, Dđeu se ne audă.

— Mėi Todică! Mie-mi vin pețitori, și me cer. Părinții vreu se me deie, nēmurile me desmăntă și me dojenesc, și eu nu me duc.

Todica tăcea și ascultă.

— İmi vin pețitori de rënd, feciori frumoși, ómeni avuți; și-mi arată tot binele ce-l pôte dori un om pe pământ. — și eu nu me duc. Părinții imi arată calea binelui; frumoșă, inflorită și plină de bucurii — și eu nu me duc; că nu me lasă dragostea ta.

— Oh Dđeu sė-ți fie bun, Firucă, draga sufletului meu!

— Ei imi arėtă ómeni avuți, eu trag la cel sėrac; ei imi arėtă calea cea cu flori, eu trag la calea cea pustie și părăsită; ei imi arėtă loc cinstit intre ómeni de frunte, la mėsă 'nvescută și bogată; eu trag după ușă intre ómeni smeriți, la mėsă neășternută și sėracă — pentru tine.

Inima lui Todică eră plină de bucurie și de durere. Dóră astăđi a simțit dintăiu dorul se ajungă și el om de frunte și cinstit.

— Ei imi arėtă o cale care ved unde iese; eu trag pe altă cale intr'un codru intunecos, pe care nu sciu unde voiu eși. Și eu me duc, că me duce dragostea ta. Las binele ce mi se 'mbie, și pornesc după dragostea cea amăgitóre, pentru că vreu se pornesc cu tine pe o cale. Tata șede supėrat și se gandesce, mama cu mărăma la ochi și plănge; eu i las se plângă și vin cu tine.

— Firucă! ...

— Eu vin Todică; căci cuget că dragostea mea îți va fi lumină ce ți-a lumină, se veđi binele, se cunosci rėul și se fugi de el.

— Firucă, pornesci, și eu vin după tine! Ori unde 'n lume, eu voiu fi in calea ta.

— E bine Todică; dar ține minte, Dđeu vede și aude. Și decât ți-ai uită cuvėntul, dragostea mea te va părăsi, și când te va părăsi dragostea mea, te va părăsi și Dđeu cel bun și drept.

— Firucă, Dđeu vede și aude, așa sė-mi ajute!

Unde se isprăvesce un lucru bun, Dđeu e de față.

Și 'n câteva sėptėmăni se făcū nunta.

Babele și-au gătāt bėrfelele, ca se incėpă altele mai noue.

İer tinerii nostri au pornit — pe calea vieții.

Firuca — cum đisese ea — a aprins lumina dragostei, și a pornit, pe muntele cel de sticlă, pe calea de pe culme, cu Todica de mână. Ea mergea nainte, el mergea după ea.

Și nu i-au oprit nimică 'n cale. Căci eră mare credința lor in Dđeu și 'n sine, și eră mare lumina care le lumina: dragostea.

De eră đi cu sóre, de eră nópte cu vijelie, ei mergeau, asudau și se 'mbărbătau.

— Todică, e nópte cu vijelie, calea e grea, auđi tu glasul meu cel dulce?

— Aud dragă!

Și glasul cel dulce i dădea puteri, il imbărbătă, și el străbătea.

Și de eră nópte:

— Todică dragă, dragostea mea lumineză, pornesci după lumină!

Și mergeau. Incet, dar bine.

Așă a crescut copilul până a căpėtat puteri. Căci, și din rėu așă te apuci, cu rađem, cu povață, chemat de glas dulce, ca din slăbiciunile copilăriei.

*

Casa cea bătrână deveni cu stăpăni. Și stăpăni începură vieța cu incredere, cu voie bună și cu speranță.

Lui Dđeu i e drag omul muncitor, și-i resplătesce sudórea cu bine.

Și se începură a se strămută tóte ca prin farmec.

Pe casă, pe curte, pe gradină — puteai vedé indată că ele au stăpăni.

Todică își ingrădi curtea și grădina, își togmi porțița ocolului, își lipi grajdurile de pe care căđuse laul. İși acoperi și peteci casa și șura, și le dădū la tóte o față veselă.

Firuca își vărui casa, își lipi vėtra, își spělă ușile și ferestile își curăți și-și mătură curtea, și le făcū tóte ca oglinda.

Lui Todica i eră bucurie vedėndu-și casa curătită și veselă, și nevestutei tinere i pėrea bine când vedea pe tótă điuă inveselindu-se giurul casei.

Pustiul peria pe tot minutul, și se incuibă vieța, veselie.

Apoi au curătit grădina de mușinóie, straturile de polomidă, de scai și de porculeți. Prin curte a stėrpit troșcoțelul, și au sėpat, și au sădit și resădit cât își eră mai mare dragul.

Și unde se stėrpiă pustiul și buruiėna — sēmėnau iėrbă, legumi și vițe folositóre. Cum peria rėul, așă se făcea binele.

Apoi a curătit Todica grădina cea părăsită, pomii de crengi, crengile de muschiu. Și a resădit și a altoit mlădițe bune.

Au îndrăgit munca; că Dđeu a impreunat cu munca darul, ca se o iubesci. Cu cât lucrezi mai mult și mai cu inimă, cu atăta se resplătesce mai bine; și cu cât se resplătesce, cu atăta o iubesci mai tare.

Todica a aflat, că munca nu e bălaur așă mare. Bălaur e omul, dar munca e cāmp bun și roditor.

Și după ce trudiă și asudă Todica điuă 'ntregă — viniă acasă la nevestuța lui. Ea-l așteptă sėra 'n prag, cu brațele deschise, cu fața ridėtóre, și el privia la ea, la o nevėstă atāt de frumoșă și de fericită, și nu doriă altă resplată dela Dđeu.

Ea il laudă cât e de harnic, cât e de bun; și el nu avea alt dor, decât sė-i mai deie Dđeu pe atăta putere încă ca se o pună 'n muncă pentru o vorbă dulce.

Apoi a venit vremea plugului, secerea, cósă. Aid Todica pe câmp! Și sê fi vêdut lucrător!

Câmpul începù și el la ródă; iêr in giurul casei începură cu incetul cântecul binelui și al vieții. Giur impregiur pișcuiau pui, rațe, gășce, apoi purcelași, mei și iedși sprinteni, ca din poveste.

Și munciau tótă sêptêmăna, și nu se osteniau. Dragostea reciprocă li dădea putere.

De se apropiă ispita de Todica, mai ales in dîilele dintăiu: Firuca priviă in ochii lui, priviă cu ochii ei acei înțelepți și dulci; i dîcea o vorbă scumpă, o desmerdare dulce — și Todica uită ispita rêului, numai pe ea o vedea, numai ochii acei amăgitori.

După ce munciau sêptêmăna tótă — dumineca mergeau amêndoiți la biserică, amêndoi de mână ca doi copii. Când și-ai isprăvit lucrul cu trebă bună, chiar și rugăciunea-ți face mai multă bucurie și mângâiere.

După miédădi mergeau in sat la joc, ieră amêndoi, ieră de mână ca doi copii buni.

Astfel au ajuns la o stăricică.

Părinții nevestei i lăsase de capul lor. Li-au dat o binecuvântare părintescă, altă nimică.

Cei ce nu ascultă de părinți, traiescă cum vor puté.

Mamă-sa a plâns destul. Un timp lung nici cătră ea nu a mers.

Dar dela un timp o-a lovit mila, o-a ajuns dorul.

Că asă e inima de mamă! Se supără și se năcăgesce, dar pétră nu se face.

După un timp, intr'o dî, își luă furca 'n brêu și se duse la Firuca. Se vedă ce face fêta acea reă și neascultătoare.

Firuca ședeă 'n prag și hecelă fuior.

Când vêdù pe mamă-sa, i sări in grumazi și începù a plânge.

— Mamă, plâng de bucurie, — dîse cu dragoste adevărată.

Mamă-sa nu putea scăpă din brațele ei.

Iêr când a scăpat, le incungiurără și pe dincóce și pe dincolo puii, rațele, gășcele — tótă galița 'n graiul ei. Un cățelaș bălan, și el vini, se frecă de pólele bêtrânei și o lîngea pe mână.

Mama Firucei se miră de unde atăta ciorobor in curtea fetei ei. Ea mergea cu gele, sê vedă curtea pus-tie, sê afle lipsa inholbându-se din tot ânghiul și pe Firuca supărată. Și află voie bună, bucurie și fericire.

Apoi au intrat in casă amêndoué, și s'au pus colé pe vétră. Firuca dincóce, mamă-sa dincolo.

Casa eră ca o oglindă curată. Că o femeică bună e ca lumina in casă. Tóte se par luminate, tóte se par că strălucesc unde-ți pune ea mâna. Lumină prin casă, lumină pe afară.

Bêtrâna nu apucă la vorbă, că Firuca nu mai putea găta.

O miță se puse 'n brațele bêtrânei, și începù ai tórce. Ca și când ar vré și ea sê dîcă: veđi și io-s harnică și eu sciu tórce.

Când găta Firuca vorba, sări iute, aduse o față de de mész, albă ca laptele, asternù mész, și o încarcă cu bucate.

— Mamă dragă, ce a dat Dđeu!

Mamă-sa nu scîă cum sê se reculégă, de unde sê 'ncepă.

Când a fost in urmă, a început și ea de unde a început și Firuca, de unde încep tóte femeile — a început a plânge.

— Pentru ce plângi, mamă dragă?

— De bucurie, puiul mamei!

Apoi și-a strîns fêta 'n brațe. Și o desmerdá și o dogeniă: tu fêta rea! Iêr Firuca se 'ntorcea cu dragoste: tu mamă bună!

*

Dîua de astădi a fost dî bună.

Apoi gândesci că e rënduit de Dđeu: când apucă a-ți merge rêu, tot rêu merge; când apucă pe bine, tot bine.

Dîua de mâne a fost tot mai bună.

Mama Firucei a mers acasă de séră, și a spus bêtrânului ce a vêdut.

Bêtrânul a plâns de bucurie.

— Veđi tu babă, cum togmesce Dđeu unde nu pot ómenii togmi! — dîcea bietul cu bucurie.

Și deminêta au mers amêndoi — in vedere.

Dar moșul a dus zestrea cu sine.

Când a venit Todică din câmp dela cósă, a avut ce se miră.

In ocol rumegau patru vaci frumoșe, și 'n casă ședeau la mész socrii ca la nuntă, și Firuca.

Astfel ajunse Todica in picioare. Avea moșie bună, vite frumoșe, dragostea și stima socrilor, iêr in casă avea un dar adevărat trâmîs din ceriu.

Cum se făcù lucrător tréz și harnic, ómenii începură a-l vedé, a-l cunósce și a-l stimá. Și stima ómenilor e avere fórte scumpă. Iți tređesce rêvna spre bine și te face multămit pentru ostenelele vieții.

Și din Todica s'a făcut om avut și stimat de toți.

Ce l'a oprit in cale când mergea spre rêu, ce l'a scos din rêu la bine, ce a făcut om din copilul sburdalnic și hulit de toți?

Dragostea!

V. R. Buticescu.

Studii limbistice.

— O sută de etimologii revindecate. —

(Urmare.)

5) *Curmă*. Mai înainte de tóte trebue sê insemnă, cumcă înțelesul primariu și adevărat al acestui cuvênt este: a tăiă in doué; couper en deux fr., entzweischneiden, durchschneiden germ. d. e. au curmat cu securea lemnul in doué (quer durchschneiden germ.), sêu cu o lovitură de sabie a curmat crênga in doué. Ieră înțelesul secundariu, derivat, figurat este: a întreprumpe, a terminá, d. e. mórtea i-a curmat vieța; curmătură de dël, este acolo unde vre-o valcea sêu sâpătură taie dëlul in doué. De aceste înțelesuri ale cuvêntului mărturisesce și adiectivul (precum și adverbialul) curmeđiș, care insémná numai și numai: oblique transvers fr. quer, schief, schräg germ. „Curmeiu“ este o parte (o bucată) tăiată dintr'un trup întreg. Dar „curmeiu“ se numesce și „córda“ ori „ața“ prin care se curmă, taie acel material d. e. cașul, sâponul etc.

Drept aceste „a curmă“ nu póte nici odată insemná „a frânge“, „a rumpe“, cu atăta mai puțin póte formá înțelesul primariu și esențial al acestui cuvênt, precum nisuesce dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 570. Dl Cihac face acêsta cu de a dênslu spre a scóte o etimologie turcescă din cuvêntul românesc. Atari întortocări de înțeles se află fórte multe in dicționarul etimologic al dlui Cihac. Dl Cihac: Dict. etym. locul citat, derivéză cuvêntul „curmă“ dela turcescul „qyrmaq“, care insémná: a rumpe, a frânge. Aduce in combinațiune și pe grecescul *ζυρμαζω*, care insémná: a usteni. Dar acêsta etimologie a

dlui Cihac este fără putință, căci nu are același înțeles logic cu cuvântul românesc.

Cuvântul „curmă” își trage origina din un cuvânt rustic-latin „con-rimare” din care s'a format „cu-rimare”, apoi prin elisiunea lui „i” „curmare”. „Rima” lat. înseamnă „Spalte” germ. adică: despicătură, și „rimor-rimari” lat. înseamnă: a despica, a face despicare în ceva, precum și a tăia (aufschneiden germ.) — In Du Cange: Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—1850 tom. 5 pag. 772 vine înainte cuvântul „Rima” cu înțelesul de: „locus cavus, au iter cavum, et quasi fissum, a rima Latinis et Italis, fissura”. Du Cange aduce o frază care sună astfel: „Inde transit (iter) per pedem montis et post ascensum incipit descensus per vallem Lupam, in de per rimam, quae currus dicitur”. De aci ce vede apriat „curmătura de del” din limba română. In Diefenbach: Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 498 vine „rima” cu înțelesul de: „fissura” și „scissura”, va să dică, cu înțelesul de „tăiatură”. Tot in Diefenbach locul citat vine înainte și verbul „rimare” cu asemenea înțeles. „Rima” ital. înseamnă și „fessura”, adică: „crepătură”. In Carisch: Wörterbuch der rätho-romanischen Sprache, Chur 1848 p. 135, apoi appendice pag. 39 „rima” încă înseamnă: despicătură, crepătură. Miklosich: Beiträge zur Lautlehre der rumänischen Dialecte, Wien 1881 Vocalismus II pag. 64 derivază cuvântul „curmă” dela *zoqoos* gr. care are înțelesul de „truncus arboris” lat. Miklosich asemenază și pe „troncare” ital. și „tronquer” fr. cari au înțelesul de: abstumpfen, verstümmeln germ. adică: a cionta, a cionca, prin urmare au un înțeles secundariu derivatu, dela care nu se poate deduce cuvântul românesc. Cuvântul „curmă” este lătit, adică generalizat peste toate provinciile Daciei trăiane, și este curios lucru a crede: cumcă Românii nu au avut această vorbă de prima necesitate, până atunci până când au năvălit turcii in Europa, și au străbătut prin provinciile românesci.

6) *Ham, Hamuri* pl. Acest cuvânt este întrebuințat mai vârtos in multorariu (pl.) „hamuri”, și înseamnă: harnais fr. Pferdegeschirr germ. Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 504 derivază cuvântul românesc dela cuvântul magiar „ham”, care înseamnă: guler (guri) de hamuri de cal, precum și pe sârb. „am”, cheic. „cham” cari au înțelesul de: hamuri. Ciudat lucru, cumcă după dl Cihac și limba magiară este mai in tot locul dătătoare de imprumut față cu limba română, va să dică după: Dict. etym. al dlui Cihac toate poporele au dat imprumut cuvinte Românu-lui, numai Românul, o națiune de 8 milioane de oameni in Dacia trăiană, nu a dat nimerui cuvinte imprumut. Cerceteze dl Cihac ce dice Diefenbach: Völkerkunde Europas, Darmstadt 1880 pag. 30 și 32, și se va incredință, cumcă și limba română e dătătoare de imprumut chiar față și cu limba albanesă, care se crede a fi o remășiță daco-tracică, dar nu venită in Europa in al IX-le secl: ca poporul magiar cu limba sa.

Cuvântul nostru „hamuri” derivază dela italiennescul „camarra”, Sprungriemen germ. care este o nomenclatură dela înfrânarea cailor, și care asemenea este o formațiune de multorariu (plural) in limba italiană. In limba spaniolă sună acest cuvânt „gamarra” și are același înțeles ca in limba italiană. In Morri: Vocabolario romagnolo-italiano, Faenza 1840 „camara” înseamnă o cureuă care legă și impresură capul calului. In Biundi: Dizion. siciliano-italiano „camarra”, are tot aceeași semnificațiune ca in dialectul romagnol. In Biondelli: Dialecti gallo-italici, Milano 1853 pag. 67 vine „gamir” pentru „menale” ital. zugseil germ. va să dică: frêne. „Camas” in limba spaniolă, întrebuințat

numai in multorariu, înseamnă: prajina dela zabelele cailor. In Du Cange: Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—1850 tom. 2 pag. 304 aflăm „chamus” pentru „frenum”, adică pentru frâu. Tot acolo aflăm și frasa: „Cami frenique non patiens” (încă de pe timpul împăratului Carol cel mare). In Diefenbach: Glossarium latino-germanicum, mediae et infimae aetatis, Francofurti a/M. 1857 aflăm: „Camus” cu semnificațiunea: Piss im Zaum (zobe la frâu), hals-rüden-bant (guler, gură, legătură de gât la frêne), ein kromp biss (zobe la strâmbe), ein Pferde gebiss (zobe la), breydell (bridel — frenum), ein rink an dem bete, in deme tome (gura, guler la hamuri de pus la gâtul cailor), Halfter (cepestru). Mai de parte tot in Diefenbach: Novum Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Frankfurt a/M. 1867 pag. 70 vine înainte „Camus” cu înțelesul „halspant” (guri, comote, de pus la gâtul cailor să tragă in ele), „biss” (zabele), „cambridel” (bridel — frenum, „cam” este „camus” lat.), ein ring pizz czügel am zawm (Zaum). Apoi tot in locul citat sub „Camus” vine înainte și „Comus” cu înțelesul de: „Kümit (Kummet germ. comot rom.), și „hamus” pentru: czugel, adică pentru frêne. Dar acest „Comus” stă după Diefenbach și pentru „Conus” care înseamnă: apex, summitas galee, Helmspitz, deci se poate face derivațiunea și dela „verfurile comotelor” cari stau ca nesce „cucui” de asupra cailor. In Du Cange: Glossarium mediae et infimae graecitatis, Lugduni 1688 tom. II pag. 1729 vine înainte *zqoos* pentru căpestru și frâu. *Kqnoos* grec. înseamnă un fel de înfrânătoare (cotarița) puse la gura cailor. — Veți și Diez: Etymol. Wörterbuch der romanischen Sprachen Bonn 1853 pag. 474 sub „Cama”.

Din toate aceste etimologii trebuie să deducem, cumcă cuvântul „ham — hamuri” (și in forma acesta precum mai sus vedurăm) au existat la poporele romane dela apus mai înainte de venirea Magiarilor in Europa, și fiind că, acest cuvânt există și in dialectele Italiei, trebuie să credem, că este un cuvânt de limba română rustică, și de acolo adus prin coloniele trăiane in Dacia. Veți și cuvântul următor „Comot”.

7) *Comot, Hămut*. In „comot” cu tonul pe „o” din prima silabă. Acest cuvânt înseamnă: „guri de hamuri de cal”; collier de harnais de cheval franc. (Geschirrsring der Pferde, Kummet, Pferdekummet germ. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane éléments slave etc. pag. 134 produce acest cuvânt românesc numai sub forma de „hămut”, aceea ce nu pricepem, căci noi am auzit a rostii acest cuvânt și „Comot” nu numai la Românii din Bănat, ci și in Transilvania și România. Dl Cihac derivază cuvântul românesc dela rusescul: homot, pol. chomato, boem. chomout, neoslov. homot, cari au același înțeles ca in limba română; bulg. „homor” înseamnă: jug de boi. Dl Cihac aduce in combinațiune și pe „komat”, „komot” vechiu germ. apoi pe „kumet” neogerm. in urmă și pe bavar. „komet” și „komat”, cari toate au înțelesul cuvântului românesc. Dl Cihac se provocă și pe Miklosich: Die Fremdwörter in den slavischen Sprachen, Wien, 1867 p. 20, apoi pe Weigand: Deutsches Wörterbuch, Giessen, 1857—69 I p. 648, in urmă pe Schmeller: Baerisches Wörterbuch, Stuttgart 1827—37 II p. 296 cari încă în de origină slavă în acest cuvânt. In Monti: Vocabolario dei dialetti di Como, Milano 1845 pag. 54 aflăm „cômod” care înseamnă: pettieria di cavallo ital., Brustriemen des Pferdes germ. In Du Cange: Glossarium mediae et infimae graecitatis, Lugduni 1688 pag. 1724 aflăm *zqoqara*: ornamenta circa equi collum.

Față cu aceste rezultate, dar mai vârtos cu privitynță la etimologiile produse mai înainte din Diefenbach sub „ham — hamuri”, trebuie să recunoscem,

Primăvera.

cumcă „comot“ și „hămut“ nu este nimic alta ce de cât o nouă formațiune de cuvânt din „ham — hamuri“, cu finalul românesc —ut, —ot (cornut etc.), și cumcă acest cuvânt din limba românească a trecut în graiul popoarelor slave.

8) *Cioplă*. Acest cuvânt înseamnă: degrossir, charpenter, raboter, fr. behauen, zimmern, abhobeln germ. d. e. a cioplit gorunul în patru muchii, a cioplit o grindă dintr'un brad. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 55 dăce, că acest cuvânt ar însemna și: a tăia (tailler, couper fr.), dar acesta este numai un înțeles secundariu și figurat. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, locul citat, deduce acest cuvânt de la bulg. „cjupi“, „scjupi“ rompre fr. adică: a frânge, a rumpe; dânsul combină și pe boem. „ostepovati“, care însemnează: a ciopli, în urmă pe vechiul slav „cepiti — findere lat. spalten germ.

Dar acesta etimologie a dlui Cihac este falsă, căci nici materialul cuvântului, nici înțelesul seu nu conde după regulile limbistici o derivațiune dela atari cuvinte a limbilor slave. În Onoforio: Glossaire des patois de lyonnais, forez et boujolais, Lyon 1864 pag. 109 și 110 aflăm „chaplard“ cu înțelesul de „hâscher“ fr. hacken, behauen germ. Tot Onoforio locul citat, ne spune, cumcă în dialectul langued încă se află „chapla“ cu asemenea înțeles. În limba provençală se află „chaplard“ cu înțelesul de: hâcher, couper fr. În Monti: Vocab. della Gallia cisalpina e celtico, Milano 1856 p. 126 aflăm „zipolà“ cu înțelesul de: scheggiare, ridurre legno in schegge, adică: a face eschii (aschii), a reduce lemnul în aschii, va să dăcă chiar înțelesul cuvântului românesc. Apoi tot Monti: opul citat pag. 24 arătă că „ciap“ înseamnă frânturi de lemne menunte. Burguy: Grammaire de la langue d'oïl tom. III, Berlin 1856 pag. 68 produce: chapler, chapelier, capler, cu înțelesul de: a lovi cu spada (spada), a combate. În Monti: Vocab. dei dialetti di Como, Milano 1845 pag. 318 aflăm „tapelà“ cu înțelesul de: farre troppe schegge d'un legno per lavorarlo male ital. adică: a face pré multe aschii dintr'un lemn, lucrându-l rău. În urmă tot Monti, opul aci citat pag. 368 arătă „zipoli“ pentru: aschii (eschii). Drept aceste se adevărește, cumcă cuvântul „cioplă“ își trage origina din limba romană rustică.

9) *Cioră*. Corvus cornix lat. corneille fr. Krähe germ. *Cioroiu* (cioroniu bănat.) corvus corax. Dl Cihac Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 716 deduce acest cuvânt dela albanesul „sorrè“ care încă însemnează: cioră. Dânsul aduce în combinațiune și pe neogr. *zoqazas*, pe vechiul gr. *zoqaz* și pe lat. „cornix“.

Dar cuvântul românesc nu pôte derivă dela „sorrè“ albanes, fiind că în Monti: Vocabolario dei dialetti di Como, Milano 1845 pag. 49 se află „ciorla“ pentru „corvo“ și „gracchio“ ital. În dialectele Italiei „ca“, „co“, „cu“ nu numai la începutul, ci și în mediul cuvântului, se prefac adese-ori în „cia“, „cio“, „ciu“, aceea ce nime nu a observat până acum, măcar că acest principiu este de cea mai mare însemnătate pentru etimologiele limbei românesce. Deci trebuie să presupunem că „cioră“ este format din „corax“ și e un cuvânt din limba romană rustică; limba albanesă nu a avut nici o influență asupra dialectelor din Italia de mătă-nopte.

10) *Osênția, Usênția*. Acest cuvânt sună și „osênza“, și înseamnă „adept“ lat. „schmalz“, „schmeer“ germ. „graisse“, „panne“ fr. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane éléments slave etc. pag. 231 deduce acest cuvânt dela cr. sêrb. „svinjecja“, care este o derivațiune dela „svinje“ — porc, și înseamnă „suillus“ lat. „schweinern“ germ., aducând în combinațiune și pe

vechiul slav. svinija, rus. svinija, pol. swinia, boem. svině, gotic. svein și germ. Schwein.

Dar acesta etimologie a dlui Cihac este un mare neadevăr. Dl Miklosich: Beiträge zur Lautlehre der rumänischen Dialecte, Wien 1882, Consonantismus II p. 4 dăce: cumcă acest cuvânt ar fi de origină întunecată, necunoscută. Cuvântul românesc își trage origina din „axungia“ lat. care înseamnă: Schmeer, Schmalz, Wagenschmiere germ. Este compus din „axis“ și „ungere“ lat. adică: ungetore de osie. În Diefenbach: Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 64 aflăm: „axungia“, „axungia“ și „axunzia“, pentru: venter porci et alterius rei, „smerleip“, va să dăcă: „Schmeerleib“ germ.

11) *Ciuda*. Acest cuvânt înseamnă: chagrin, depit fr. aerger, unwille germ., d. e. mi e ciuda pe el, ich aerger mich auf ihn, kann ihn nicht leiden germ.; om ciudat, adică curios. straordinariu; lucru ciudat, adică: supărător, necăjitor. De aci se vede, cumcă „ciuda“ în limba românească nu însemnează nici odată apriat: minune ori miracul, ci ideia de curios, straordinar se atinge numai cu conceptul de: minune, de minunat.

Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 58 deduce acest cuvânt dela slovenescul vechiu și nou „cudo“ și „cuda“ care înseamnă: minune și miracul; dânsul combină și pe magiarul „csuda“ și „csoda“, și pe alban. tsudë, cari au asemenea înțeles cu cuvântul slovenesc.

Acăsta etimologie a dlui Cihac este fără putință, pentru că nu cuprinde în sine același înțeles logic. În Morri: Vocabolario romagnolo-ital. Faenza 1840 pag. 202 aflăm „ciudar“ pentru: far saccagia; accumular nell' interno sdegno sopra sdegno ital. groll bergen; sammeln im innern zorn über zorn germ., va să dăcă: are înțelesul de: necăjire, de supărare. În Biondelli: Dialetti gallo-italici, Milano 1853 pag. 258 aflăm „ciudar“ pentru: accumulare sdegno ital., adică: a grămădi neacas, supărare. Deci este documentat, cumcă „ciuda“ românesc își trage origina din limba romană rustică.

12) *Glôta*. În dicționariile românesce nu se află acest cuvânt bine definit. Lexiconul de Buda 1825 spune, că „glôta“ ar înseamnă: caterva, multitudo, turba popularis lat. menge, haufen, gewühl germ. Tot atâta și nu mai mult sciu și celelalte dicționarie, împreună cu dicționariul Academiei române din 1871 (glossariul) și a dlui Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. 1879 pag. 129.

Din următoarele frase a graiului popular vom puté mai chiar și lămurit deduce semnificațiunea cuvântului „glôta“. Românul dăce: „Ce glôta frumoasă!“ când vede pe fiica (fêta) frumoasă a cutărui om trecând pe drum. „Petru vorbesce glôta mea de rău, ca să se nu se mărite“ (înțelege pe unica sa fiică, căci nu are mai multe. „Pôte am ajuns eu să mărite satul glôta mea“ (pe fiica mea)? „Măne vin la tine la lucru cu totă glôta mea“ (înțelege cu totă familia: cu soția, cu fiicele și cu fiii sei apți de lucru). „Eu am fost la cosit, ieră glôta mea o am mēnat la săpat de cucuruz“ (are înțelesul frasei de mai dinainte). „Omul acesta este tare inglotat (are familie mare, numerosă, adică: are mulți copii). „Glôtele române din Transilvania în rescôla din anul 1848—1849“ (Gazeta Transilv. nr. 29 și 30 din 1883).

Din aceste frase deci trebuie să conchidem cumcă: a) „glôta“ înseamnă fiica (fêta) unui om, b) „glôta“ este familia unui om cu toți membrii de gen bărbătesc și femeiesc (aci are „glôta“ în singular înțeles colectiv), și c) „glôte“ în multorariu, înseamnă mai multe familii adunate la oaltă spre ori care lucrare, ori

scop, cu înțelesul de : caterva, multitudo, turba populis lat.

Căutând etimologia de după atari înțelesuri a cuvântului „glótă“ aflăm in Diefenbach : Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 267 cuvântul „gnotus“ pentru „gnatus“, și „gnatus“ pentru „gnotus“ cu semnificațiunea de „fîu“ (fecior). Apoi „gnata“ lat. stă pentru „nata“ care însemnă o „fică“ (fêtă). In Du Cange : Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—1850 tom. 3 pag. 535 stă „gnatare“ cu înțelesul de : „gnatos séu filios pocreare“. Tot Du Cange : Glossarium, tom. 2 pag. 650 sub „creare“, produce : gnatus, natus, generatus, filius, apoi : „gnatus“ pro „natus“, Terentium et alios uti, notus est omnibus“. Deci este demustrat, cumcă cuvântul nostru „glótă“ își trage origina din „gnota“ pentru „gnata“ al latinității evului de mijloc, și cumcă are semnificațiunea chiar de „fică“ și de „familie“. Din „gnota“ apoi a făcut limba română „glótă“ cu strămutarea lui „gn“ in „gl“ pentru mai buna sunare. Dl Miklosich : Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum, Vindobonae 1862—65 pag. 129 deduce cuvântul românesc dela slav. „glota“ cu semnificațiunea de „turba“ și „populus“ lat., dar acest cuvânt nici că pôte fi paleoslovenic, precum multe altele, pe cari le-au introdus dl Miklosich in lexiconul paleoslovenic numai de după unele manuscripte fôrte suspiciöse și nechiarificate a sechilor mai recenti. Cuvintele paleoslovenice mult puțin trebuie să se reafle in idiomele slovenesci astăzi vietuitoare, aceea ce nu este cazul cu cuvântul glótă. Limba sêrbescă a imprumutat cuvântul „glota“ cu înțelesul de „familia“ din limba românescă. Dl Cihac : Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 122 urmând lui Miklosich încă deduce cuvântul românesc „glota“ dela vechiul slav „glota“ — turba, populus lat., care precum se vede are numai înțelesul secundariu și figurat al limbei române. Dl Cihac aduce in combinațiune și cuvântul „glod“ și „inglod“, dar cu nedrept, căci acesta are cu totul alt înțeles logic, și este de alta rădăcină. Asemene cu nedrept combină dl Cihac și pe bulgaricul „golota“ care însemnă golitate. Deci se adeverește, cumcă cuvântul „glota“ este de origină romano-rustică, cumcă nu esistă in limba paleoslovenică, și decă și esistă, a intrat acolo din limba românescă cu înțelesul secundar, derivat, care impregiurare încă mărturisește de origina romană.

13) *Vâsa, Vârșe*. Acest cuvânt însemnă : verriculum, nassa, scirpicula piscatoria lat. nasse fr. Fischreusse germ. Vârșă este construită din nuiete (vergele) de salcă in lung, la ori-care distanță puse (după cum cere mărimea pescelui ce trebuie prins) și numai pe unele locuri este îngrădită curmeșiș, la gură este largă, la gât îngustă și cu pantece, dar astfel construită, încât peșcele care intră pe gât să nu mai pôtă eși înderept. Și proverbiul : te-am prins in vârșe, te-ai băgat in vârșe, adeverește de acest înțeles. Vârșă se aședă in riuri cu gura 'nasupra apei. Dl Cihac : Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 449 deduce acest cuvânt dela rusescul : versa, pol. viersza, boem. vrs, vrse, neosl. și croat. versa, sêrb. vrsa, aducând in combinațiune și pe magiarul varsa, verse. In Du Cange : Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—50 tom. I pag. 608 vine înainte „barsa“ cu semnificațiunea de „rele“ lat. Fischernetz germ., indrumând la „bersa“ pentru mai de parte esplicațiune. La „bersa“ pag. 662 aflăm apoi următorea esplicațiune : „Crates vimineae, seu sepes ex palis vel ramis grandioribus contexte, quibus silvae, vel parci undique incinguntur, ut nullus cervis, caeterique feris ad egressum pateat aditus ; „bers“ vocamus, quod ex viminibus invicem contextis confectae sint“. Se vede apriat înțelesul și construcțiunea „vârșei“ românesce. Drept aceste „vârșă“ este unul dintre cele mai faimöse cuvinte din limba romană rustică, pe care l'au adus cu sine Românii in Dacia, și care dela Români a trecut la popoarele slave etc.

(Va urmă.)

Simeon Manguica.*

Doine de pe Mureș.

I.

chinteuță de pe rit,
Dragi am fost și ne-am urit;
Schinteuță d'angă sat,
Dragi am fost și ne-am lăsat.
Schinteuță de pe rit,
Nu gândi că te-am urit,
Că a sêră n'am vinit,
Nici pe sêră noi vini
Și 'ncă tot nu te-oi urî,
Că eu trec și nu te 'ntreb,
Dar cu ochii te petrec.

II.

De când bădița s'a dus,
Pênă verde nu mi-am pus;
De mi-am pus cumva vr'odată,
Eu mi-am pus pênă uscată.

III.

Du-ți bade dorul cu tine,
Nu-l lăsă de-aléu cu mine,
Că eu am de secerat,
Dór așteptă sărutat,
Și eu am de făcut fên,
Dór așteptă strins la sîn.

IV.

Mêi bădiță, bădișor,
Maică-ta-i femeie rea;
Ea bate cu pumnu-'n mesă
Că-i trebe noră-alêsă,
Bate cu picioru-'n prag,
Că-i trebe noră pe plac,
Și bate cu pumnu-'n vétră,
Că-i trebe noră bogată.
Eu-s copilă tinerea,
N'oi puté trăi cu ea.

V.

Mêi bădiță, pentru tine
Multă supêrare-mi vine,
Că măicuța nu me lasă
Nicăiri bade de-acasă;
La fântână nu me mână,
Prin grădină n'am hodină,

* In acest articol in nr. 17 s'au străcorat două sminte esențiale de condeiu : La pag. 204 colona 2 șirul 5 de din jos stă : „a trecut“ „a“ din prima silabă in „u“ și apoi s'a innălțat in „o“, in loc să stee : a trecut „a“ din prima silabă in „ă“ și apoi s'a innălțat in „o“. In urmă pe pag. 205 colona I șirul 20 de din sus este tipărit „fevre“ in loc de „freve“ căci numai in acest din urmă se află metatesa provocată.

La pëlaz nu-mi dă regaz,
Cată bade sê te las!

VI.

Mêi Iuone, Iuonele,
Audî-ai că tu-i mere
De sâmbetă dela o vreme?
Törnă, Iuone, nu te duce,
Nu-ți lăsă drăguța dulce,
Nu-ți lăsă plugu-'n ocol,
Drăguța plină de dor!

Cueșdeanul.

Cum sê criticăm?

(Respuns la întimpinarea dlui M. Pompiliu, din nr. 8 al
„Familiei“.)

(Incheiere.)

Deórăce însê turturica dlui Păcățian e tristă, dl M. P. întrebă, că „de ce? Óre fiind că a ramas singur, fără soție, sêu tocmai fiind că o impresiunéză crenga cea ruptă?“ In cazul prim dl intimpinător își aduce aminte, că amărîta turturică din doina poporală nici nu se pune pe crengile cele verđi, necum sê indemne crengile uscate ca sê infrunđescă. Dar noi la rëndul nostru, invêțați de dsa, întrebăm: „Ce scie dênșa de asemeni crengi?“ Ce scie alege turturica între crengile verđi și crengile uscate? . . . Și cu tóte aceste toți cunoscătorii de poezie și estetică sînt de acord, că acêsta e una din cele mai admirabili prosopeie pentru o durere cumplită și nevindecaveră, ce póte sfâșia peptul omenesc. In cazul al doile dl M. P. ține concepțiunea de nenaturală și chiar imposibilă. Că cu cât temeiu? Am arêtat mai sus și vom mai arêta in cele următóre.

Tot asemenea greșită, ba chiar curat nonsens i pare dlui M. P. imaginea, sêu după cum consecinte scrie dsa imagina cu primăvéra intrată într'un sin pătimitor, pe care însê nu-l póte invoioșă; căci dsa nu-și póte intipui, ca primăvéra, ajunsă odată in apropierea inimei și conversând cu ea, acêsta sê remăie mută și prédă constantă desperării. Noi din contră, pe basa esperiinței și psihologiei, ni-o putem pré bine intipui, ba și-o póte, intipui chiar și dl M. P., numai cât față de poema dlui Păcățian nu vré; căđi doina poporală a turturelei, citată de dsa ce alta decântă, decăt chiar asemeni dureri profunde sufletesci, cari pe mulți i dau prédă desperării? Intr'adevêr cine nu scie acea realitate a vieții pămêntene, pe carea V. Fabian o respică așa de frumos in „Geografia cemețerului“, cântând:

„Róua cerului aice cade 'n picurî mesteceate
Cu amară lăcrêmare din dureri nevindecate?“

Cine nu scie, că in atari inimi rupte, sdrobite de loviturele sorții, indeșert se vîreșce, adecă miră cu óreșcare sfortăre primăvéra, căci atari inimi nu o primesc, căci frum usetele reinncuîte ale naturei și bucuriile altora din giurul lor numai le reimpróspetă durezza, aducêndu-le aminte fericirea și bucuriile, ce ênsele le-au perdut pentru totdeuna? Cui nu e cunoscut, că cu atari inimi trebuie adesea sê ne *trudim* spre a le mai mângăia; ba une-ori sê mergem până la infruntări, căci nu sciu și nu pot suportă mai bărbătesce adversitățile vieții, încăt in unele casuri chiar și medicina marelui medic, timpul, remâne față de ele fără succes deplin?

Pentru aceea, drept grăind, nouê ne mai place, ca

mai nimerit la locul respectiv, cuvêntul *vêrire*, decăt corectura dlui intimpinător *intrare*; tot așa *truda*, referindu-se nu intr'atât la nu sciu ce simțeminte sufletesci ale turturicăi și primăverii, cum greșit dice dl M. P., cât mai vêrtos la sfortările turturicăi cu crenga și ale primăverii, cu sinul; tot așa pl. *lupte*, referindu-se la sfortările repetite ale duor subiecte. In fine despre crengă ruptă și inimi rupte, fiind cea dintăiu o asêmenare, o imagine de tot nimerită și proverbială românescă (mi se rumpe inima de durere) a cestor *din* urmă, se dice fôrte frumos „nu mai dau lăstar“ in unul și același act de cugetare, ca expresiune proprie față cu crenga și ca predicat metaforic față cu inimile. Cumcă asta e lucru iertat și usitat in poezie, ales decă imaginea e atât de nimerită și naturală, ca in poema dlui Păcățian, i-am puté-o documentă dlui M. P. cu đeci de esemple din cei mai de frunte poeți străini. Ca sê nu ne inculpe însê, că „ne place a fi de o părere“ cu acei giganti, cităm numai un loc din unul dintre cei mai buni poeți ai nostri, din Bolintinean („Mihaiu la pădurarul“):

„Mihaiu perduse lupta; el âmblă rătêcit,
Și omul și natura acum l'au părăsit.“

Omul l'a putut părăsi, natura nu, ci acêsta numai metaforic se póte dice; decî in același act al cugetării avem și o expresiune proprie și o metaforă și — tot e bine.

„Spune mândrei“ este a doua poezie păcățianiană, din care noi ca „critic judicios“, după cum in supêrea sa binevoiesce dl M. P. a ne complimentă, reprodusesem in recensiuine cele douê strofe ultime. Pe noi ne încântase, și credeam că va încântă și pe alții, acêsta poemă, desclinit cu esprimerea finală pe cât delicată, pe atât și durerosă a amórei p'aci fără speranță. Dar dl intimpinător ne ride pentru acêsta pretențiune și incredere in propria-ne judecată estetică. Pentru că, vedeți dvóstră ómeni buni, in strofa penultimă „sînt vorbe de sute de ori repetite dela cel mai mare poet până la cel din urmă croitor de rime; remarcabilă e numai forma pedantă *vini* in loc de *vii*, și implutura *din sinul teu*“.

Așa este. Numai cât n'avem ce face, decă, precum spusem și in cele precedinți, e regulă in lumea acêsta, ca intr'ênsa ómeni, animale, plânte și tóte lucrurile materiali și intelectuali sê se repetescă de sute de mii și milioane de ori, dar totdeuna cu variante mai mari au mai mici, așa cât de și nimică nou nu existe sub sóre, totuși de când e lumea nu s'au aflat doi ómeni ori douê fire de ierbă intru tóte asemeni. Și dela acêsta regulă a universului și dl intimpinător și versificător M. P. anevoie credem sê pótă face escepțiune. Apoi cestiunata implutură e cum se cade la locul seu, nu vêtêmă nici logica, nici sensul, nici gramatica, nici alt-ceva. Ieră despre „pedantul *vini*“ nu mai lungim vorbă; căđi onoratul public și așa scie, că fraților direcțiunști tóte formele mai regulate ale limbei le sînt pedanterii, și din contră formele cât de scâlciate (vremuri, certuri, ștație, nastrușnosti, ei or făcut șcl.) le sînt bune și predilecte.

Strofa ultimă, recunósce și dl M. P., că e frumósă și cuprinde o idee demnă de un poet. Numai cât rógă pe stimații cetitori, sê-și aducă aminte impreună cu dsa de o strofă poporală, in care mândra mai cu aceleși cuvinte același lucru îl spune iubitelui seu, pe care in strofa păcățianiană iubitul il spune iubitei sale. E bine noi, și debunăsémă încă numeroși alții, sîntem dintre aceia, cari nu ne aducem aminte sê fim cetit cestiunata strofă poporală de patru versuri in vre una din colecțiunile poesilor nóstre poporali, de și mai

fără excepțiune le-am cetit și estras pe toate, și ne-am fi însemnat fără dubiu și frumoasa aceea idee, care ne încântă atâtău și atâtău mai an în „Aurora rom.“, unde se publicase poesia din vorbă a dlui Păcățian. Deci întrebăm pe M. P. înainte de toate cu protestanții: „ubi scriptum est?“

Că strofa dlui intimpinător, decă ea într'adevăr existe în gura poporului rom. din cutare ținut, aduce cu a dlui Păcățian: de aici încă nu urmază cu rigóre, că și dl Păcățian a avut cunoștință despre acel cântec poporal și că dintr'ensul și-a luat ideia. Există cântece poporali de arte în toate literaturile, deja și în literatura noastră (rom. p. e. mai multe din „Poesiile“ dlui V. R. Buticescu), despre cari cântece ai jură, că sunt culese din gura poporului; și se pare la tot pasul, că partea cęsta și ceea ai auđit pe popor cęntându-o: intr'atăt de bine și nimerit reproduc limba ca și ideile și mersul cugetării poporului respectiv! Chiar de aceea unii estetici (p. e. Lemcke, Populäre Aesthetik) nici că fac distincțiune intrę cântecul poporal creat de popor și între cântecul poporal de arte, aceleși calități cerându-le și dela unul și dela altul.

Sę presupunem însă pentru un moment, că dl Păcățian a știut de strofa poporală: nici în cazul acesta n'a comis, după noi, așa de cumplit păcat. Căđi credințele, ideile și inspirațiunile Musei poporali de prin narațiunile mitice sęu povești, legende, cântece, tradițiuni șel., chiar poeții cei mai mari ai popórelor de toate timpurile le-au folosit nu odată la nemuritoarele lor opuri. Tăcem în acest respect de „Iliadea“ și „Odisea“ lui Homer, „El Cid Campeador“ al Ispanilor și altele, compuse, precum se știe, din rapsodii și cântece poporali. Amintim numai pe marele dramaturg Shakespeare, carele mare parte a tragediilor sale le concepę pe substratul a cutari narațiuni și legende poporali; ieră Schiller: „Geht mir Märchen und Rittergeschichten, da liegt doch der Stoff zu allem Grossen und Schönen“ („Schillers Leben“, de Gustav Schwab, Stuttgart 1841, pag. 624).

În adevăr nu intr'atăt ideia, cât mai vęrtos propunerea ei artistică, nu petrile și alalt material, ci sciința și desteritatea de a rēdică din acestea un edificiu frumos, face pe măiestru. Și dl Păcățian în „Spune mândrei“ ideia discutată a executatu-o cât se póte de frumos; căci decă în doina poporală iubita se adresază deadreptul cătră scumpul ánimei sale, și acesta i pare dlui M. P. o intimitate drăgălașă: nouę din contră ne pare mai poetic, că în „Spune mândrei“ iubitul trămite iubitei nunciul seu prin „vęnt ușor“, care afară de aceea stă în intimă legatură cu începutul și cu de-cursul ulterior al poemei din vorbă.

Poesia „O lume!“ din care noi în recenziune citasem strofa finală, asemenea tinde dlui intimpinător ocaziune spre a-și exercită sarcasmul și ironia. Firesce că ocaziunea nu i sę ámbie, ci dsa după datină-și o trage de pēr. Dl M. P. adecă afirmă, că noi credem pe cetitorii nostri prę naivi, decă recomandăm poema cestiunată ca conținęnd cugetări frumoșe, care poesie, după dsa, e o concepțiune absurdă. E bine, au n'aveam tot dreptul, când în cele precedinți afirmam, că dl M. P., când și-a scris intimpinarea, a fost cuprins în grad mărișor de patimă și iritațiune? Iecă acestea și la ęst loc intr'atata il predominesc, intr'atata i turbură vederea. cât i se pare a ceti în recenziunea noastră și aceea, ce nu e atins intr'ęnsa nici măcar cu un cuvintel leit. Într'adevăr desfidem pe ori-cine sę ne arete, unde am đis noi despre cestiunata poesie, că luată în întregul ei e bună ori că nu e bună? Alții, da, trebuie că au aflu-o ceși-cevași bună, când în traducțiune germ. o publicară împreună cu „Cręngă ruptă“, „Dureri“, „Murgule“ în Krassószörényer Zeitung, precum în versiune

magiară „Cręngă ruptă“, „Curgeți“ și „Murgule“ în „Délmagyarországi lapok“.

Noi însă ce ore am afirmat? Iecă ce, din vorbă în vorbă:

„Cugete frumoșe, suprindętore, adese cutezate încă găsim nu puține în poeziile dlui P., așa cât în respectul celor *ultime* ne vine a crede, că dsa a studiat și studięză cu predilecțiune pe marele poet m. Petőfi cel cu fantasia sirépă, ca sę ne respicăm astfel. Cel puțin din „O lume!“ unde poetul vorbeșce despre perirea lumii prin foc, după ce odată perise prin apele diluviului, strofa finală: „Și foc când te-a cuprinde șel.“, ne revocă în memorie un loc analog din „Smintitul“ lui Petőfi; ba din câteva prosopopeie frumoșele se pare, nu afirmăm categoric, că autorului nu-i remase necunoscut nici Lenau, marele măiestru al prosopopeielor“.

Așa dară noi am afirmat pur și simplu, că cugetarea cutezată din cestiune ne aduce aminte pe Petőfi cu „Smintitul“ lui, fără măcar a atinge și a aieptă, decă ceea cugetare stă în necs logic nimerit au nimerit cu totalul poemei. Ni se pare drept'aceea, că cu mai drept cuvęnt am putę obiectă noi dlui intimpinător, că ține prę naivi pe cetitori, cređęnd, că acestia cele đise de noi nu și le vor reaminti au plane nu le vor confruntă cu visiunea fantasiei ceva cam infocate a dsale. Pentru ceea nici că mai insistem asupra învętăturii, ce dl M. P. în legatură dá mai pe larg despre „fundamental serios și fondul puternic“ în poesi, căđi noi tot asemenea fond sęu cuprins am recomandat poezilor și literatorilor nostri pe basa unei enunțațiuni a lui Goethe; dară veđi bine că dsale i-a plăcut a ne luá cuvintele nepretențioșe în nume de rēu și în bătaie de joc. Ne certă de păcat, și căđu în același păcat, decă păcat se póte numi.

Una însă din acesta parte a intimpinării nu stă, anume aceea, că „Petőfi cu fantasia sa neînfręnată n'ar fi mergęnd nici odată până la absurd“. Ba merge deu el, p. e. când o poesie și-o începe cu „Așa m'am săturat, de crep“ (Ugy jól laktam hogy na) și apoi o męnă tot cam pe córda acesta; când cęntă cam prę des și trivial vinul și beția șel. Pentru asemeni estravagante nu-l prę laudă nici chiar criticii și esteticii conaționali ai lui; ba pentru ceste din urmă chiar marele poet ęnsuși se încercă a se scusa într'o poemă. Nu toate poeziile lui sânt mărgăritare. Pentru une și alte scăderi însă, de cari într'o privință sęu alta și mai multe au mai puține aflăm și la cei mai mari scriitori, începęnd dela Virgiliu și ceialalți bętráni până la cei mai noi, nimeni nu i-a trecut prin minte sę-i arunce, cum se respică dl M. P., în cel mai intunecos adănc al pământului.

Áncă una. Dl M. P. citănd cutezata și energica expresiune a lui Horațiu: „Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae“, đice, că decă dl Păcățian ar afirmă despre sine ęnsuși așa ceva, fie chiar în poesia cea mai fantastică, vorba sa nu am luá-o în serios. Apoi dar, binevoięcă dl M. P. a citi, — ca sę remănem tot la Petőfi, — poema acestuia, în care respunde celor ce-i denegă ori-ce spirit de a se putę avęntă la lucruri mai sublimi, și vedă, ce expresiuni, una mai cutezată decăt alta, folosesc poetul despre sine ęnsuși.

Ci sę terminăm; mai vęrtos că și așa, peste voia și intențiunea noastră, ne cam prę cres cę sub pęnă materialul celor de đis și spus.

Finim cu întrebarea din frunte, că dară cum sę criticăm? Respuns: înainte și mai pe sus de toate drept și obiectiv. Criticul e judecător, și decă e, ca sentențelor sę fie ecuitabilă și justă, amęndoi trebuie sę se înalțe și sę stę peste partide, scutiți de veri-ce influință

ori preocupățiune: óreșcum ca sórele, care luminéză cu rađele sale și pune in lumină adevérată câmpii verđi și infloriți intocmai ca și locurile mai puțin frumóse și curate din natură.

De aici urméză, că critica trebuie ce e drept să se facă „fortiter in re”; dară acésta nu eschide nicidecum, ba simțul uman chiar recere, ca ea să se fie totodată „svavis in modo”. Ironii, sarcasmi, batjocuriri și alte asemeni, încă nu forméză critică, ci vétēmă, desrăgustă, descurăgéză numai. Iéră o asemene procedură ni se pare greșită desclinit față de literatura noastră încă jună, in carea, nu ne pré putem plânge, că s'ar fi ocupând o mulțime pré mare cu cultivarea literelor și științelor. Chiar pentru contrarul sânt la ordinele ăilei ieremiadele prin ăiarele rom.

Svavitatea in critică se recomăndă desclinit față de produsele tinerilor începători. Intr'adevăr cui nu-i este cunoscut, că demulțorii dintr'o schinteie, la început mică, se desvóltă cu incetul foc mare, carele luminéză departe in lung și in lat peste orizont; și din contră ceea ce se redicase dintru ăntăiu ca o flacără, prin impregiurări varie nu odată se stinge și nimicesece curénd. Așá stă lucrul și cu talentele începătóre. Să ne ținem deci, in special cu respect la aceste talente, de invétătura înțelptă, ce ni-o dá marele Goethe in citatele nóstre de mai sus.

Pré line scim, că ales încât pentru poesie și talentul poetic, după bėtrănul Horatiu

„ . . . . Mediocribus esse poetis
Non homines, non di, non concessere columnae“

iéră după ăicala romănescă „ăia bună se arétă de ăi-

minétă”. Cu tóte acestea óre scriitorii, poetii mari au debutat numai decât la începutul carierei lor mărețe cu tot atâte cap-d'opere? Au nu cei mai mulți din numărul lor, ca să nu ăicem toți, se uită mai târđiu cu anumit suris compătimitor la propriile lor produse din tinerețe, ba unii le arseră și nimiciră, ori cel puțin le elimină din colecțiunile opurilor lor ulterioare?

Afară de acea — ca să tacem de locul comun, după care nu esiste carte și scriere atât de rea, cât să nu conțină și ceva bun, — cumpétul, svavitătea, moderațiunea in critică se mai recomăndă și prin faptul, că nici un om nu e infalibil, avere-ar măcar știința lunei întregi. De aceea nu arare-ori o scriere, pe care cutare critic o aflase și dechiarase bună de nimica, publicul cel mare o îmbrășșă mai apoi cu căldură, și posteritatea gasi judecata publicului mai dréptă, decât pe a criticului. Colectivitatea mai anevoie se înșșelă, decât individul singurit. „Vox populi vox Dei“.

Aste ne sânt vederile și principiile, cari ne-am nisuit și ne vom nisui pururea a le urmă in criticele nóstre. De aci incolo publicul cel mare e instanța ultimă și supremă, care va judecă de drept și după dreptate între noi și între dl M. P., căruia de altminte tinđendu-i drépta frătésă, il rugăm să ne seuse, decă pré gluméta dsale întimpinare ne-a stors și noue neglumetului in decursul acestui respuns ici côle câte o glumă. Iéră junelui poet Păcățian i repetim firma noastră convicțiune individuală: după „Flori de tómnă“ judecând, ai foc, fantasie, talent poetic; unesce cu acestea studiu serios de ăi și nópte, și urcă fără témă Olimpul!

Dr. Grigoriu Silași.

Cronică bucureșcénă.

— 25 aprile (7 maiu.)

(Sântul Gheorghe. — Părăsirea unei vechi locuințe. — Ce contribuie încă la lipsa de viétă socială? — La vot. — Un punct de frumósă privire.)

Écă-ne in plin Sântul Gheorghe și in pline alegeri, doi agentji ai desordinei, cel de 'ntăiu in viéta socială, cele din urmă in viéta politică.

Curiosă e priveliseca pe care Bucurescii o infățișeză ochilor unui străin, nededat cu obiceiurile nóstre, in ăilele cari premerg și mai ales in cele cari urméză ăile de 23 aprile! Pe fie-care uliță, căruțe încărcate cu tot felul de hodoróge, hamali purtând pe grele pațuri de lemn mobile elegante dar șubrede, vistavoi ducénd in brațe oglinđi și candelabre; in sfirșit tóte mijlócele de transport puse in mișcare pentru căratul din vechia in noua locuință, a tot avutul bieților chiriași. Vai! cât sânt de vrednici de plâns, atât din punctul de vedere material, cât și din cel moral. O ăicătóre veche spune, că trei mutări sânt de-o potrivă unui foc, atât sânt ele de păgubitóre. Apoi cine se póte despărți fără o óre-care părere de réu de vechia-i locuință? Când îți stringi ascernutul, îți desfăci patul, îți grămădesci scaunele, îți impachetezi cărțile și-ți aduni tóte nimicurile, mii de amintiri, unele vesele, altele triste, dar tóte de-o potrivă scumpe, îți revin inainte.

Dând galeria jos și infășurând-o in perdelele ce încadrau ferésta, ăi-ădaci aminte că aci in noptile senine, când luna revérsă surisu-i dulce peste flori, ascultai adese șóptele armonioșe de cari bórele făceau să resune tufele de iasomie din grădina vecină; alte-ori, dela aceeași feréstă, căutând zadarnic să citești in stele tainelile vieții, te avéntai in sinul nemărginirii, purtat pe aripi de idei și de multe ori cu obrazul arđend lipit de zăbrelile ei, repetai cu echoul care in „fundul noptji repetă cu induișare“

„Șoptele nopturne ce in depărtare
Când și când vibră“.

Și ori de câte ori, căđénd din cugetare in visărie, somnul te prindea in mreja d'auritelor vise, tot prin zăbrelile ei cea de 'ntăiu rađa a sórelui se furișă ca să depună un sărutat de foc pe fruntea-ți obosită.

Ridicând scaunul de lângă sobă, nu poți să nu-ți aduci asemenea aminte, că de multe ori când crivétul suierând prin bătătură, asvėrliă in gémuri cu omėi, il trăgeai la gura sobei și, intins pe el in tótă lungimea corpului, priviaai vălvătaia focului cu auđul dus la gemétul vrėscurilor, cu gândul perdut la focul flăcăraielor.

Dar pe mescióra din colț, de lângă feréstă, de câte ori cotul nu s'a rezimat spriginindu-ți fruntea, când insėdar te siliai s'ascerni pe numeroșele foi de hartie imprasciate de nainte-ți, măcar o singură idee?

Și decă iei cu tine perdelele, scaunul, mescióra și decă găsești aiurea fereste, sobe și colțuri, ce folos! Ele nu sânt ferésta ta cea vechiă, soba ta, colțul teu. Amintirile remăn legate de-acele locuri unde remăne și o parte din inima ta. Fără indoiélă, noua-ți locuință îți va da și ea amintiri, dar aceste vor fi totdeuna al-

tele. Și in ce privesce amintirile, omul ține totdeauna mai mult la cele mai vechi.

*

Nu cred să me incel de loc susținând că lipsa de viață socială in orașe ca al nostru, vine și dela dăsa schimbare de locuințe. La fie-care șese luni, la Sântul Gheorghe și la Sântul Dumitru, cei mai mulți părăsesc casele in cari șed, pentru a se mută într'altele. De unde s'au mutat, lesne vor fi uitați, și unde se vor mută, greu vor fi cunoscuți. In șese luni cineva abia are timp să-și cunoscă vecinii și abia cunoscința făcută, ori el își părăsesc vecinii, ori vecinii pe el, decât nu plăcă toți spre a se aședă fie-care in alt cartier.

Cât sânt de dorit acele timpuri patriarhale când cineva se născă, trăia și muriă in același loc, in aceeași casă? Astăzi, cu viața vagabondă pe care o ducem, cine-i acela care, intorcându-se după indelungată lipsă, ar mai pu é să cânte cu poetul:

Légăn scump al vieții mele

După ani de despărțire
Trecuți p'un pământ străin,
Eu cu vechia mea simțire
Astăzi ier la tine vin.

Căci in trista depărtare
Pré curând m'am scaturat
De speranțele cu care
Numai tu m'ai legănat.

Am văduț țeri fericite,
Cer mai lin de cât al teu;
Văi cu mult mai in florite
Incântau sufletul meu.

Dar ca tine loc de pace
Altu-'n lume n'am găsit;
Mai mult de cât ori ce-mi place
Cuibușorul meu iubit,

Lo cul unde fără sémă
La lumină m'am treduț,
Unde numele de mamă
Prima dată l'am rostiu.

Salut vesela grădină
Și căsuța ce mi-a fost
O lume de comori plină,
Légăn, scut și adăpost.

Tôte imi aduc aminte
Visul meu copilăresc
Și cu mii de glasuri sfinte
Me ingănă, imi vorbesc.

*

(D. Petrino.)

Astăzi cine mai scie care-i casa unde s'a născut? Séu chiar de-ar fi așă, câtă schimbare! Alți ómeni, alte lucruri, alte timpuri, alte năravuri! Nu numai nimeni nu-ți va eși 'nainte cu bratele deschise, gata spre a te primi, dar te vor isgoni, socotindu-te drept vr'un hoț, ori vr'un nebul, decât vei spune că ai venit să saluți căsuța, care ți-a fost o lume de comori. Și in dar vei apelă la aducerea aminte a celor dimpregiur! Nimeni nu te cunoscă, cum pe nimeni nu cunosci! A te nasce aci, a copilări, a trăi pe aiurea, și a te stinge

dincolo; a trece prin lume necunoscut și a muri neciut, iecă viața socială a celor mai mulți din cei osânduți a pribegi din loc in loc, din casă in casă.

Tristă viață, dar mai tristă mórte!

*

Astăzi mi-am făcut datoria de cetățean, am usat de dreptul de alegător al colegiului III, colegiul inteliginței; al profesiunilor libere, al funcționarilor și al comerciuului, votând pe cei șese deputați ai partidei liberale. Făcând parte din colórea de verde (circumscripția III a capitalei) a trebuit, la órele două p. m., fiesate prin lege pentru funcționari, să-mi indreptez pașii spre platoul Sântului-Ștefan-Cuibul-cu-barză. Biurul electoral eră instalat in mărețul local al scólei comunale nr. 3 din Verde, ridicat de curând la capétul platoului, de unde vederea imbrățișeză cea mai frumoasă parte a orașului. Écă aci, in drépta, calea Plevnei in tótă lungimea ei d'asupra cărei predomină „délul Spirei“ cu arsenalul și casarmele sale; in stânga, strada Bersei, încă pustie din cauza hăltócelor ce se produc aci din ploi, care se intinde d'a lungul cóstei d'asupra căreia e strada Stirbei-Vodă. Pé acesta culme e clădit spitallul militar; mai departe e biserica Schitul Măgurean, odată de mare interes istoric, atât prin vechimea cât și prin arhitectura ei, ier astăzi de nici unul, fiind rezidită din temelie pe un calapod modern, fără nici un gust estetic. In față, vasta grădină Cișmegiu, cu plopii, teii și salciele sale, d'asupra căroră se redică construcțiunile inșirate d'a lungul calea Victoriei. Catedrala catolică, care, trebuie s'o mărturisesc spre rușinea noastră, e cea mai mărétă clădire de acest fel, bisericile luterană și calvină cu turnurile lor 'nalte și țuguiete, superbul hotel Imperial, palatul regal, teatrul Național, bulevardul cu frumoșele-i construcțiuni, mănăstirea Slătari, se desfășórá mărête 'naintea ochilor, totul infățisșând privirei o panoramă din cele mai frumoșe.

Scóla comunală, localul de unde admiram acesta privelisce, e o mărétă construcțiune cu două rënduri, despărțita in două aripe. Cea din drépta servește pentru fete; cea din stânga, pentru băieți. Clasele sânt construite și luminate după tóte regulele igienei. Bancelle s'au inlocuit cu pupitre, in cari au loc câte doi elevi. Catedra, fórte elegantă, și tabla de pėtră, se odihnesc pe o estradă 'naltă de două trepte. Impărțirea e astfel: jos: sala de acceptare, clasele I și III și dependințele; sus: cancelăria, clasele II și IV și locuința directorului. Aceste localuri de scólă, cari ar face onóre ori cărui oraș cult, se construiesc de primăria Bucureștilor, care a luat vrednica de laudă hotărire de a construi incet-incet asemenea locale, pentru tóte scótele primare din capitală. Și trebuie să notăm că acesta nu e cel de 'ntăiu.

Dar iecă-me in sala de alegeri, adecă in încăperea clasei III. Presint carta-mi de alegător președintelui biuroului, care se alesese unul dintre profesorii scólei. Mi se ofere in schimb un toc și o fóiă de hărtie albă. Me 'ndrept spre mésa cea cu postav verde, din fundul salei, care eră liberă. Aci găsesc o bucată de hărtie roșie pe care eră tipărit numele celor șese deputați propuși de partida liberală-națională. — Dar mi-aveam și eu deputații mei, dintre cari numai patru erau trecuți in lista pomenită. Așă dar a trebuit ca pe doi din cei propuși să-i jertfesc pe altarul convicțiunilor mele. Atât mai réu pentru ei, decât nu-mi inspiră destulă incredere, de și s'au ales și fără rostul meu.

Și pentru că funcționarilor li este interdșis să stea mai mult in sala alegerilor, imediat ce mi-am infășurat votul și l'am văduț aruncat in urnă de cătră președintele biuroului, mi-am indreptat pașii, fiind in apro-

piere, spre foburgul Sântul-Elefterie, curios să vedă cât au progresat lucrările de canalizarea Dimboviței, despre cari voui vorbi cu o viitoare ocaziune.

A. C. Șor.

Literatura și arte.

Almanacul Societății „România Jună“ din Viena a eșit de sub tipariu. În curând vom publica o dare de seamă despre această carte, de ocazitate numai constatăm, că cuprinsul este la înălțimea actuală a literaturii noastre. Membrii ordinari ai „României Jună“, retrăgându-se cu modestie, a cedat tot terenul membrilor onorari, emeritați etc. În fruntea acestora se află augusta suverană a României, cunoscută în lumea literară sub numele „Carmen Sylva“. Apoi se publică în șir alfabetic scrieri de dâni: V. Alecsandri, P. S. Aurelian, I. Crănga, M. Eminescu, N. Gane, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, I. Nenițescu, I. Popescu, Ioan Sbiera, Ioan Slavici, Nic. Teclu, Iosif Vulcan, A. D. Xenopol. Formatul e cvart frumos de album, 210 pagini. Prețul 2 fl. Chemăm cu tot adinsul atențiunea publicului nostru asupra acestei cărți. Cei ce o vor cumpăra, nu numai vor sprigini scopurile „României Jună“, dar totodată își vor procura și șieși plăceri spirituale.

† **Ornitologia poporană română.** Au trecut deja mai mulți ani, de când, pe lângă multe alte lucrări literare, me ocup și cu compunerea „Ornitologiei poporane române“, adică cu adunarea numirilor poporane ale tuturor paserilor, câte li sunt cunoscute Românilor, precum și legendele, datinele, credințele, cântecele și proverbele, ce le au ei despre dâsele. Și-acuma, după ce mi-a succes a adună un material considerabil și 'n totă privința foarte interesant, m'am decis a-l scote la lumină într'un op, carele va purtă numele de „Ornitologia poporană română“. „Ornitologia poporană română“ va constă din două tomuri, fie-care tom câte din 27 côle de tipariu, în octav, hârtia frumoasă. Tomul întâiu e deja tipărit, ieră al doilea e sub tipariu și și acesta va apăre în scurt timp. Prețul opului întreg dimpreună cu postportul e pentru Austro-Ungaria 4 fl. v. a., ieră pentru România 10 franci. Banii de prenumerațiune dimpreună cu lista abonaților sunt de-a se trâmite cel mult până la 1 iunie a. c. la adresa mea. Siret, 20 martie (1 aprilie) 1883. *S. Fl. Marianu*, preot și catechet la școla reală inferioară din Siret (Bucovina.) (Tôte foile române sunt rugate de-a publică invitarea această.)

√ **Un componist român.** Din Lipsia primim următoarele șire: O nouă dovadă despre multilateralitatea talentului românesc a dat zilele trecute dl Iacob Mureșan, elev în conservatoriul de aici. Dl Mureșan nu numai trece de un pianist bun, ci e un componist de respectat. Dovadă despre talentul seu de compoziție a dat prin cântecele sale executate în „Gewandhaus“ (aci dau concerte cei mai renumiți artiști). Farmecul cântecelor a stors aplausele publicului artistic lipsian și au făcut ca criticii severi să recunoască în dlui un talent musical însemnat. Așa scrie d. e. „Leipziger Intelligenzblatt“: „Dl Mureșan a dovedit prin buchetul de cântece „Maiblumen“, „Windeswehen“ și „Du wunderschöne Mägdlein“ (traduceri de Carmen Sylva) cari au melodii de totă frumseța, un talent de prețuit“. — „Musikalische Wochenschrift“ țice: „Cântecele dlui Mureșan sunt în invențiune și simțământ foarte de res-

pectat“. Asemenea „Leipziger Nachrichten“: „Cântecele dlui Mureșan dovedesc silințe încoronate de succes“ etc. Sperând că dl Mureșan va întrebuintă talentul seu spre a implé golul atât de simțit de inteligența română musicală din Austro-Ungaria, i dorim și de aci înainte succese strălucite!

P.

C e e n o u ?

Asociațiunea aradană pentru cultura poporului român a ținut adunarea sa generală luna trecută. Interesarea membrilor însă, precum ni se scrie, a fost atât de mică, încât adunarea anunțată pe 9 ore, și la 10^{1/2}, numai în preința unui numer foarte modest s'a putut deschide. Președintele, Pr. Ssa episcopul diecesan, a salutat pe cei puțini prin cuvinte căldurose. Din raporturile direcțiunii s'a constatat, că Asociațiunea are în bani gata peste 1000 fl. și o bibliotecută modestă de 262 opuri în 351 volume. Censurându-se raportul, se dade absolutului direcțiunii, apoi se alese vice-președinte, în locul repausatului Alessiu Popoviciu, vicariul Ieroteiu Beleş, director prim protosincelul I. Goldiș, ier ceialaltii mai toți din trecut. Corespondentele nostru incheie, apostrofând cumplita indolincă ce inteligența română de acolo manifesteză față de această instituțiune salutarie. Trist, foarte trist! Fără cultură națională nu vom progresă.

Sinodul aradan, intocmai ca cel din Sibiu și Caransebeș, s'a deschis în duminica Tomei. Din lucrările acestuia vom însemna unele date culturale: S'a decis ca și în viitor să se țină conferințe preotești-invățătoresci; să elaboreze trei regulamente pentru reuniunile de cultură, de temperanță și de bibliotecile populare. În opidul Pecica-română la 1 septembrie se va deschide o școlă superioară împreună cu un curs de agricultură. Invățătorii s'au clasificat în trei clase, cu 300 fl., cu 400 fl. și peste 400 fl. Se va deschide un curs nou preparandial lângă cele trei esistente, îndată la începutul anului școlariu următor. În bugetul instrucțiunii publice s'a susceput 2000 fl. pentru subvenționarea invățătorilor în comunele, care nu sunt în stare să doteze pe invățătorii lor. În cestiunea înființării unei școle medie în Arad nimene n'a luat cuvântul. În frecventarea școlilor elementare, consistoriul aradan a arătat un crescământ de 1136, cel oradan numai de 247, dar în acest district sunt numai 34 școli deplin corespunzătoare. Datele aceste sunt scose din desbaterile până la ședința de joi.

Necrológe. *Cornelia Tulia Cherebeț* născută Mureșan, soția preotului Ioan Cherebeț în Badacin lângă Șimleul Silvaniei, fiica dlui Petru Mureșan Șireganul din Deș, a încetat din viață, în etate de 18 ani. — *Ioan Arcoși*, un bărbat carele a avut rol în mișcările naționale din prima jumătate a secolului nostru, a încetat din viață la Arad, în etate de 86 ani.

Călinđarul săptămânei.

Đua sept.	st. v.	st. zi	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Duminecă	1	13	Pr. Ieremia.	4 33	7 19
Luni	2	14	Păr. Atanasie.	4 32	7 20
Mărți	3	15	Mart. Timoteiu.	4 31	7 21
Mercuri	4	16	Mta Pelagia.	4 30	7 22
Joi	4	17	Mta Irina.	4 29	7 24
Vineri	6	18	Sf. Iov cel drept.	4 28	7 25
Sâmbetă	7	19	Mart. Acaciu.	4 27	7 25

Proprietar, redactor respunzător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.